گفت و گو

هیچ مبنای علمی برای زادروز فردوسی نداریم

گفت‌وگو با دکتر سجاد آیدنلو درباره تاریخ میلاد خالق شاهنامه

رادمنش| چند سالی است که بحث بر سر زادروز فردوسی داغ‌تر شده است و شبکه‌های اجتماعی مجازی نیز از مهم‌ترین عوامل این ماجراست. یکی از روایت‌های مربوط به زادروز حکیم، سوم دی و دیگری اول بهمن است. اما به گفته دکتر محمدجعفر یاحقی، تعیین روز دقیق تولد فردی در ۱۰۰۰ سال پیش، هرقدر هم این فرد شاخص باشد، به‌هیچ‌وجه شدنی نیست.

این استاد زبان و ادبیات فارسی در گفت‌وگویی با ایرنا درباره انتخاب و اعلام نخستین روز بهمن ماه به عنوان زادروز فردوسی گفته است: هیچ سند تاریخی‌ای در این زمینه وجود ندارد و نام بردن از این روز به عنوان زادروز فردوسی صرفا بر اساس محاسبات سرانگشتی، غیرعلمی و غیررسمی صورت گرفته است. بر اساس چنین محاسباتی سومین روز دی ماه نیز به عنوان روز تولد فردوسی مورد اشاره قرار گرفته است در حالی که این تاریخ نیز هیچ سندیتی ندارد.

او همچنین استدلال کرده که در چهارچوب زندگی اجتماعی و فرهنگ سده‌های گذشته قید کردن روز دقیق تولد افراد دارای اهمیت نبوده است و این امر درباره حکیم ابوالقاسم فردوسی نیز صادق است.

در همین زمینه به سراغ یکی دیگر از استادان زبان و ادبیات فارسی که در حوزه مطالعات شاهنامه فردوسی صاحب نام است رفتیم و دیدگاه او را جویا شدیم. دکتر سجاد آیدنلو در عین جوانی -او متولد ۱۳۵۹ است- شاهنامه‌پژوهی مطرح است که کتاب‌ها و مقالات بسیاری درباره فردوسی و شاهکارش نوشته است.

ماجرا از آن ۳ بیت آغاز شد

دکتر آیدنلو می‌گوید: یکی از مواردی که در مسائل مربوط به شاهنامه‌شناسی برداشت‌های اشتباه را به دنبال داشته، ۳ بیتی است که در بخش تاریخی شاهنامه آمده است. در آنجا فردوسی به شصت‌وسه‌سالگی خودش اشاره کرده است: چو آدینه هرمزد بهمن بود/ بر این کار فرخ نشیمن بود// می لعل پیش آورم هاشمی/ ز بیشی که خُنبش نگیرد کمی// چو شصت‌وسه شد سال و شد گوش کر/ ز گیتی چرا جویم آیین و فر. عده‌ای این را مبنا قرار داده‌اند و چون فردوسی گفته ۶۳ سالم شد و از روز «هرمزد بهمن»، یعنی نخستین روز بهمن‌ماه، یاد کرده است، به‌غلط استنباط کرده‌اند که این روز تولد فردوسی است. این استنباط اگرچه به‌هیچ‌وجه درست نیست، در دو سه سال اخیر در شبکه‌های مجازی تبلیغ و ترویج می‌شود.

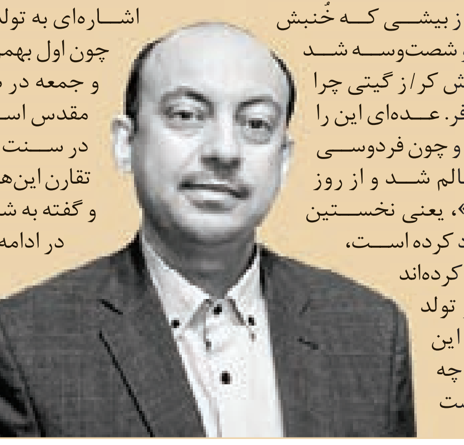

این پژوهشگر ادب فارسی با اشاره به مقاله‌ای که در این باره نوشته و در مجله «جستارهای ادبی» دانشگاه فردوسی مشهد چاپ شده است ادامه می‌دهد: در این ۳ بیت اصلا اشاره‌ای به تولد فردوسی نداریم. چون اول بهمن‌ماه روز جمعه است و جمعه در سنت‌های اسلامی مقدس است و اول هر ماه هم در سنت ایرانِ پیش از اسلام، تقارن این‌ها را بهَ فال نیک گرفته و گفته به شادی برگزار کن و بعد در ادامه هم گفته که من ۶۳ سالم شده و گوشم هم سنگین شده است.

یک اشتباه دیگر

عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور ارومیه به روایت سوم دی‌ماه درباره تاریخ تولد حکیم هم می‌پردازد و می‌گوید: مرحوم دکتر شاپور شهبازی سال‌ها قبل مقاله‌ای نوشته بود و عده‌ای به آن استناد کرده بودند که سوم دی روز تولد فردوسی است. این هم مبنای تقویمی و استدلالی درستی ندارد. در شاهنامه و منابع خارج از شاهنامه ما هیچ قرینه و سند روشنی در مورد زادروز فردوسی نداریم. یعنی نمی‌توانیم بگوییم که فردوسی دقیقا در چه روزی به دنیا آمده است. آن چیزی که براساس اسناد و قراین مشخص می‌شود، سال تولد فردوسی است که ۳۲۹ یا ۳۳۰ هجری قمری بوده است. بنابراین مسائلی که در شبکه‌های مجازی درباره روز تولد فردوسی مطرح می‌شود از نظر مطالعات علمی شاهنامه‌شناسی هیچ مبنای پذیرفتنی‌ای ندارد.

حالا چه اصراری؟!

آیدنلو در پاسخ به این پرسش که آیا مشخص کردن روزی برای زادروز فردوسی اساسا کار مناسبی است یا نه، خاطرنشان می‌کند: به نظر من معقول نیست. وقتی برای چیزی مبنای علمی نداریم، چه اصراری است که یک روز را برای آن مشخص کنیم؟ ضمن اینکه ما روز ۲۵ اردیبهشت را در تقویم فرهنگی‌مان داریم که با پیگیری‌های آقای دکتر یاحقی از سال ۷۷ به عنوان روز بزرگداشت فردوسی تعیین شده است و نیازی نیست روز دومی را به تقویم و عرف مردم، آن هم بدون هیچ پشتوانه‌ای، اضافه کنیم. چون اگر این‌طور باشد، می‌گویند خب حالا روز تولد حافظ و سعدی و مولوی را هم پیدا کنید و کار به افراط‌های غیرعلمی می‌کشد.

درنگ

تبیین موقعیت انسان، بالاترین رسالت داستان

صحبت‌های علی مؤذنی درباره داستان‌نویسی

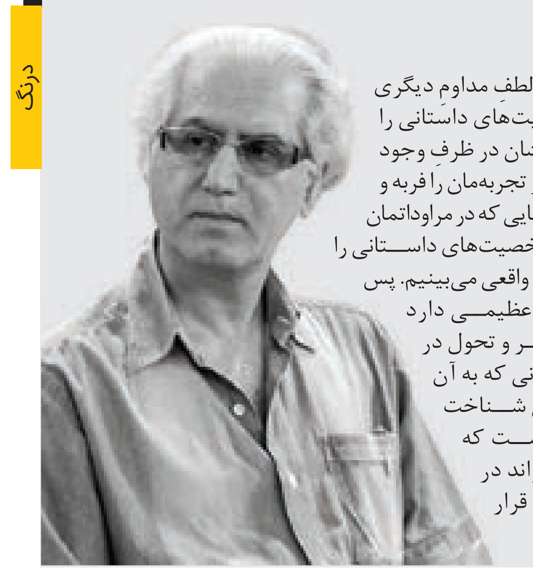

«رسالتی بالاتر از این برای داستان نمی‌بینم که موقعیت انسان را برای مخاطب تبیین کند.» علی مؤذنی، داستان‌نویس، گفت‌وگویی با خبرگزاری مهر کرده که در بخشی از آن به بحث دامنه‌دار رسالت داستان پرداخته است.

او گفته است: به عنوان کسی که از نوجوانی با داستان زندگی کرده، یعنی داستان خوانده و خوانده و خوانده تا زمانی که شروع به نوشتن کرده، رسالتی بالاتر از این برای داستان نمی‌بینم که موقعیت انسان را برای مخاطب تبیین کند، نقشش را در این جهان به او بازنمایاند، در یافتن جهان‌بینی به او کمک کند تا بداند تکلیفش نسبت به خود و نسبت به همنوعش چیست. چه وظیفه‌ای در این دنیا دارد و می‌خواهد چه کند و به کجا برسد.

مؤذنی در ادامه توضیح داده است: مخاطب در دنیای داستان مدام در سیر و سلوک است. داستان‌های جدی او را از حالت توریست درمی‌آورند که هدفش تفریح و سرگرم شدن است، و وادارش می‌کنند با شخصیت‌های مختلف داستانی همذات‌پنداری کند و تجربه‌های آن‌ها را چنان تجربه کند که گویی بخشی از عمر خودش را زیسته.

این نویسنده همذات‌پنداری را یکی از اصول تعیین‌کننده زندگی انسانی خوانده و گفته است: همذات‌پنداری قوه تخیل را طوری فعال می‌کند که ما جای آنکه فقط خودمان باشیم و به خودمان فکر کنیم، تبدیل به دیگری بشویم و درد او را مال خود کنیم و چون او ریاضت بکشیم و تجربه زیسته او را به تجربه‌هایمان اضافه کنیم. همذات‌پنداری باعث می‌شود در آنِ واحد هم رستم را درک کنیم هم سهراب را. همذات‌پنداری لطفِ مداوم دیگری شدن است. شخصیت‌های داستانی را با همه ضعف و قوتشان در ظرفِ وجود خودمان می‌ریزیم و تجربه‌مان را فربه و فربه‌تر می‌کنیم تا جایی که در مراوداتمان مدام رگه‌های شخصیت‌های داستانی را در وجود آدم‌های واقعی می‌بینیم. پس داستان ظرفیت عظیمی دارد برای ایجاد تغییر و تحول در موجودیت مخاطبانی که به آن دل می‌دهند، و این شناخت منحصربه‌فردی است که فقط داستان می‌تواند در اختیار مخاطبانش قرار دهد.

کتاب‌خوان

مجموعه‌داری که آدم‌ربا شد

انتشار «کلکسیونر» جان فاولز با برگردان پیمان خاکسار

خراسانی| «بعضی‌ها ممکن است بگویند که تو فقط یک قطره‌ای، عهد شکستنت یک قطره است. اهمیتی ندارد. ولی کُل شَر دنیا از همین قطرات ریز به وجود آمده. احمقانَه است حرف زدن در باب بی‌اهمیتی قطرات کوچک. قطرات ریز و اقیانوس یک چیزند.»

رمان کمابیش مفصل دیگری از نویسنده «مجوس» منتشر شد. پیمان خاکسار که در سال‌های اخیر شماری از نویسندگان مطرح اما ناشناخته در ایران را به خوانندگان ایرانی معرفی کرده است، دومین برگردان خود از آثار جان فاولز را روانه بازار کتاب کرد. «کلکسیونر» داستان زندگی یک مجموعه‌دار جوان است که از کودکی شیفته پروانه‌هاست. او که تحت حمایت عمه‌اش رشد کرده و بزرگ شده، پروانه‌های گوناگون را گردآوری و نگهداری می‌کند. کلکسیونر به دختری دل می‌بندد اما با ربودن آن دختر نفرتی را رقم می‌زند که رویدادهای تلخی را از پی دارد. در این رمان با مردی آشنا می‌شویم که می‌خواهد رفتاری طبیعی داشته باشد اما هنگامه‌ای در دل و ذهنش بر پا شده که آرامش را از او می‌گیرد.

«کلکسیونر»، شاید بتوان آن را تریلری روان‌شناسانه دانست، نخستین رمان منتشرشده جان فاولز است، هرچند رمان «مجوس» را پیش از آن نوشته بود. برپایه «کلکسیونر» اقتباس‌هایی سینمایی و تئاتری صورت گرفته که احتمالا مشهورترین آن‌ها فیلمی باشد که ویلیام وایلر با بازی ترنس استامپ و سامانتا اگار کارگردانی کرده و در سال ۱۹۶۵ روی پرده نقره‌ای سینماها فرستاده است.

نویسنده اثر، جان رابرت فاولز، متولد ۱۹۲۶ در شهرکی نزدیک لندن است. او در رشته زبان فرانسوی تحصیل کرده و در زمانی که در آکسفورد درس می‌خوانده است، به اگزیستانسیالیسم و نویسندگان فرانسوی، آلبر کامو و ژان‌پل سارتر، دل‌بستگی پیدا می‌کند. از فاولز کتاب‌های متعددی به چاپ رسیده است. او دست‌نویس رمان «کلکسیونر» را چهارهفته‌ای نوشت اما بارها آن را بازنویسی کرد. این کتاب پس از انتشار با استقبال گسترده خوانندگان و منتقدان روبه‌رو شد و فرصت تبدیل شدن نویسنده‌اش را به نویسنده‌ای حرفه‌ای فراهم ساخت. جان فاولز در سال ۲۰۰۵ در هفتادونه‌سالگی در منزل مسکونی‌اش در جنوب غربی انگلستان درگذشت. بخشی دیگر از کتاب را بخوانید:

«فقرای درستکار همان ثروتمندان وقیح‌اند منهای پول. فقر مجبورشان می‌کند غرور و خصایل خوب را در چیزهایی به‌جز پول جست‌وجو کنند ولی وقتی دستشان به پول می‌رسد نمی‌دانند با آن چه کنند. کل فضایل قدیمی را که در واقع فضایل واقعی نبوده‌اند، از یاد می‌برند. فکر می‌کنند تنها فضیلت پولِ بیشتر درآوردن و خرج کردن است. نمی‌توانندَ تصور کنند آدم‌هایی هستند که پول برایشان هیچ است، اینکه زیباترین چیزها مستقل‌اند از پول.»

«کلکسیونر» را نشر چشمه در ۳۱۱ صفحه به چاپ رسانیده است.

گاه نما

آن هفتِ باستانی!

از میان کتاب‌های بسیاری که محمدابراهیم باستانی‌پاریزی (۳دی ۱۳۰۴ - ۵فروردین ۱۳۹۳) تألیف یا ترجمه کرده است، در نام تعدادی از شاخص‌ترین‌هایشان یک واژه مشترک دیده می‌شود: «هفت». این نویسنده تاریخ‌دان به عدد ۷ علاقه خاصی داشت؛ به نام این کتاب‌ها دقت کنید: خاتون هفت‌قلعه، آسیای هفت‌سنگ، نای هفت‌بند، اژدهای هفت‌سر، کوچه هفت‌پیچ، زیر این هفت آسمان، سنگ هفت‌قلم، هشت الهفت. استاد در این مجموعه که به «سبعه ثمانیه» شناخته می‌شود، مانند عموم کتاب‌هایش رویکردی متفاوت از دیگر نویسندگان کتاب‌های تاریخی را در پیش گرفته است. او به‌جای نگارش نثری خشک، از طنز و شعر و ضرب‌المثل و حکایت و روی‌هم‌رفته زبانی شیرین بهره گرفته است تا کتاب‌هایی خواندنی برای طیفی گسترده از مخاطبان عرضه کند. موافقانْ این رویکرد را موجب آشنایی توده مردم با تاریخ می‌دانستند و مخالفان او را به عوامانه و غیرعلمی نوشتن متهم می‌کردند.

هنر شهری

المان‌های نوروزی، در چرخه نظرسنجی

نگاهی به روند انتخاب المان‌های نوروز۹۸

زوزنی| سالن استاد حسین ترمه‌چی در چارسوق هنر کوهسنگی، میزبان ۷۴طرحی است که قرار است برگزیده‌های آن‌ها در نوروز ۹۹ در قالب سومین جشنواره هنرهای شهری مشهد(خانه بهار)، اجرا شود. این یادمان‌ها را از مجموع ۸۰۰طرحی که از ۳۶شهر کشور به دبیرخانه ارسال شده است، هیئت داوران انتخاب کرده‌اند و برای اجرا به نظرسنجی گذاشته شده‌اند. این اولین‌بار چه در طول برگزاری سه دوره خانه بهار و چه در ادوار گذشته آن است که آثار با نظرسنجی از مدیران شهری و فعالان اجتماعی انتخاب می‌شوند. همه این آثار بدون هیچ نام‌ونشان و فقط با یک کد شناسایی درمقابل بازدیدکنندگان قرار گرفته‌اند. اغلب آثاری که در بخش المان‌های نوروزی در این دوره به‌چشم می‌خورد، موضوع ترویج هویت شهری و تقویت هم‌زیستی شهروندان با یکدیگر را دربر دارند. طرح‌هایی با مضمون زیارت و معنویت نیز با تکیه بر هویت شهری و تقویت هم‌زیستی، حضور جدی درمیان آثار را تجربه می‌کنند. نخستین گروهی که برای ارزیابی آثار به سالن استاد ترمه‌چی آمدند، اعضای شورای اجتماعی محلات مشهد بودند. آن‌ها به‌دلیل ارتباط نزدیک با مردم به این نظرسنجی دعوت شده بودند.

به گفته صدرا یوسفی، دبیر سومین جشنواره هنرهای شهری مشهد، این آثار را مدیران شهری و معاونان شهردار مشهد نیز بازدید و بررسی کرده‌اند و جمع‌بندی مرحله داوری با دو دوره نظرسنجی، آثار اجرایی برای نوروز ۹۹ را مشخص خواهد کرد. «توجه به عدالت، درتوزیع یادمان‌های نوروز»، مهم‌ترین و حداقلی‌ترین ویژگی این دوره از خانه بهار است. در کنار کیفیت، به عدالت توزیعی یادمان‌ها و جانمایی آن‌ها در نقاط مختلف شهر که مورد تاکید شهردار و شورای شهر است، توجه ویژه شده است.

همچنین دیگر بخش‌های جشنواره خانه بهار ۹۹ همانند بخش‌های دانشگاهی، دیوارنگاری، آذین‌بندی، هنرهای نمایشی، گلستان و پژوهشی و علمی درحال فعالیت هستند و قرار است مشهد امسال را خاطره‌انگیزتر کنند.

نگارستان

«ایران من» در رادین

نمایشگاه آثار خوش‌نویسی، نقاشی و نقاشی‌خط با عنوان «ایران‌من» در نگارخانه رادین برپاست. در این نمایشگاه آثار شایان پیمانی به نمایش گذاشته‌شده است و تا چهارشنبه چهارم دی از ساعت ۱۷ تا ۲۱ میزبان علاقه‌مندان است. نگارخانه رادین درحامد جنوبی ۱۲ واقع شده است.

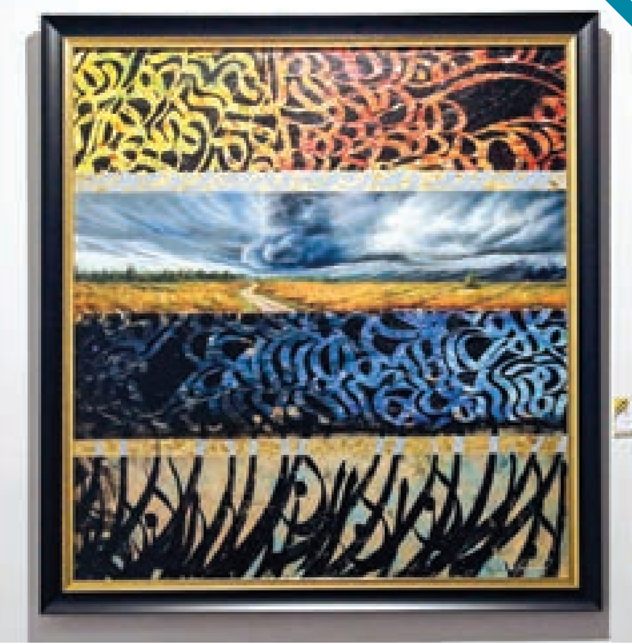

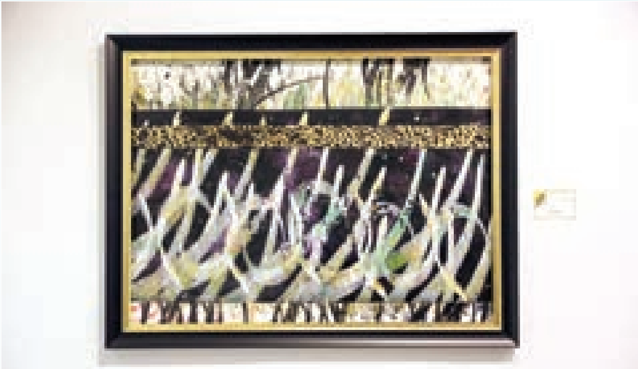

عکس: فرنوش فرشچی | شهرآرا

ساخت یک فیلم کوتاه در مشهد

مراحل ساخت فیلم کوتاه «مو» در مشهد درحال پیگیری است. این فیلم داستانی پس از طی مراحل پیش‌تولید و مرحله تصویربرداری، هم‌اکنون در مرحله تدوین به‌سر می‌برد. به‌گفته علی مقدسی، تهیه‌کننده این اثر، نویسندگی فیلم‌نامه و کارگردانی «مو» را محمد لنگری، از عکاسان و فیلم‌سازان جوان مشهدی، برعهده دارد. لنگری که دو دهه فعالیت عکاسی و یک دهه فیلم‌سازی را در کارنامه خود دارد، بعد از تجربه ساخت یک فیلم مستند و دو فیلم داستانی به‌سراغ ساخت «مو» به‌عنوان چهارمین اثر مستقل سینمایی خود رفته است. «مو» که با نگاهی نو به روابط میان مادر و فرزند می‌پردازد، قرار است پس از طی مراحل فنی، در جشنواره‌های داخلی و خارجی به نمایش درآید.

رویداد

عطاران با «زیرنظر» به سینما می‌آید

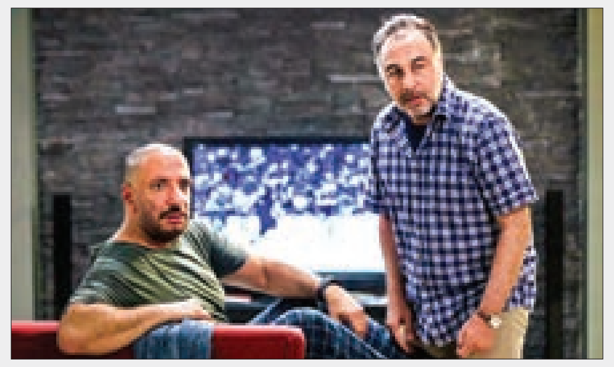

گروه هنر| فیلم سینمایی «زیرنظر» به کارگردانی مجید صالحی و با بازی رضا عطاران از چهارشنبه چهارم دی به چرخه اکران سینماهای کشور افزوده خواهد شد. با این اوصاف، این نخستین فیلم سینمایی است که در سال ۹۸ با بازی رضا عطاران، بازیگر مشهدی سینمای ایران، به روی پرده می‌رود. فیلم کمدی «زیرنظر» اولین تجربه فیلم‌سازی صالحی است که علاوه‌بر عطاران، امیر جعفری، مهران احمدی، سروش جمشیدی، علی استادی، امیر نوری، سیاوش مفیدی، علی صالحی، سامیه لک، مصطفی راد، عباس جمشیدی و آزاده صمدی در آن نقش می‌آفرینند.

صاحب خبر

آیت‌ا... علم‌الهدی:

سینما پایگاه عظیمی برای انقلاب شود

آیت‌ا... سید احمدعلم‌الهدی، امام‌جمعه مشهد، در نشستی با مسئولان سینمایی حوزه هنری و سینماهویزه مشهد، از فعالیت سینماهای زیر نظر حوزه هنری در این شهر ابراز رضایت کرد: «امیدواریم سینما پایگاه عظیمی برای انقلاب شود.»

به‌گفته او، سینما در بیشتر کشورها نقش آموزنده ندارد و برای خانواده‌ها رفتن به خود سینما، موضوعیت دارد که یک حرکت تفریحی محسوب می‌شود.

به نقل از صفحه اینستاگرام آیت‌ا... علم‌الهدی، امام‌جمعه مشهد در این نشست گفت: برگ برنده ما در مشهد، داشتن سینماهایی است که زیر نظر حوزه هنری است. او خطاب به مسئولان حوزه هنری گفت: شما مسئولان سینمایی حوزه هنری، اگر بتوانید فضای سینمایی شهر را به کنترل خود درآورید، موفقید، منتها شما باید در برنامه‌های سینما با حفظ موقعیت ارزشی، سعی کنید جریان سرگرمی و جذب مشتری را هم حفظ کنید: «ما در فضای سینمایی، کمترین مشکل را نسبت‌به جریان‌های دیگر فرهنگی داریم و این‌ها همه نقش پررنگ سینماهای حوزه هنری است.»

نماینده ولی فقیه در خراسان رضوی همچنین به نقش سینما و اثرگذاری فیلم‌های اکران شده بر سلیقه مخاطب و دیگر سینماها اشاره کرد: «این شهر، شهری است که ۳۳ تا ۳۴ میلیون مسافر داخلی و ۴ تا ۵ میلیون مسافر خارجی در آن رفت و آمد می‌کند و از آنجایی که دشمن از هر امکاناتی برای پیشبرد اهدافش استفاده می‌کند، دنبال این است که مراکز تفریحی را میدان فعالیت‌های ایجاد فساد قرار دهد»

همراه با فجر ۹۸

گام اول مشهدی‌ها برای کسب سیمرغ

نام مستندهای راه‌یافته به جشنواره فیلم فجر اعلام شد

مسعود زارعیان

فرزاد خوش‌دست

محسن اسلام‌زاده

نگار راد| در فاصله کمتر از دو ماه مانده به آغاز سی‌وهشتمین دوره جشنواره فیلم فجر، نام آثار راه‌یافته به یکی از بخش‌های این رویداد اعلام شد تا تنور رقابت در این دوره رفته‌رفته داغ شود. روز گذشته با جمع‌بندی نهایی هیئت انتخاب، فیلم‌های بخش مستند سی‌وهشتمین جشنواره فیلم فجر اعلام شد. هیئت انتخاب این بخش، متشکل از «بابک بهداد»، «رامین حیدری‌فاروقی» و «مرتضی شعبانی» پس از بازبینی ۳۶فیلم بلند متقاضی در بخش مستند، ۱۰فیلم را برای حضور در جشنواره فیلم فجر امسال برگزیدند. نکته جالب توجه درمیان اسامی اعلام‌شده، راهیابی سه فیلم‌ساز مشهدی به بخش مستند جشنواره فجر امسال است. مستند «خسوف» به تهیه‌کنندگی مسعود زارعیان، فیلم‌ساز مشهدی که در جشنواره سینماحقیقت امسال خوش درخشید و در هفت رشته نامزد دریافت جایزه شد، یکی از راه‌یافتگان به بخش مستند جشنواره فیلم فجر امسال است. این مستند را که به داستان تردیدهای یک طلبه برگرفته از زندگی شخصی مسعود زارعیان می‌پردازد، محسن استادعلی کارگردانی کرده است. فرزاد خوش‌دست، دیگر فیلم‌ساز مشهدی، نیز با فیلم «خط باریک قرمز» به جشنواره سی‌وهشتم راه پیدا کرده است. تهیه‌کنندگی این کار را نگار اسکندرفر برعهده دارد. «خط باریک قرمز» نیز در جشنواره سینماحقیقت خوش درخشید و جایزه بهترین فیلم هنروتجربه، بهترین فیلم در پرداختن به آسیب‌های اجتماعی، بهترین فیلم‌برداری و جایزه ویژه دبیر جشنواره را از آن خود کرد. همچنین «زندگی میان پرچم‌های جنگی»، به کارگردانی و تهیه‌کنندگی محسن اسلام‌زاده، دیگر فیلم‌ساز مشهدی، جزو راه‌یافتگان به بخش مسابقه مستند جشنواره فجر امسال است. این مستند نیز اولین‌بار در جشنواره سینماحقیقت به نمایش درآمد و توانست جایزه ریسک‌پذیری در ساخت فیلم مستند را از آن خود کند. به این ترتیب، سه فیلم‌ساز مشهدی آماده رقابت در سی‌وهشتمین دوره جشنواره فیلم فجر می‌شوند. آن‌ها برای کسب سیمرغ بهترین فیلم مستند بلند سینمایی که به‌صورت مشترک به تهیه‌کننده و کارگردان اثر اهدا می‌شود، با هفت مستند دیگر به رقابت می‌پردازند: «بانو» به کارگردانی و تهیه‌کنندگی محمد حبیبی‌منصور، «پروژه ازدواج» به کارگردانی حسام اسلامی و عطیه عطارزاده، از ساخته‌های مرکز گسترش سینمای مستندوتجربی، «جایی برای فرشته‌ها نیست» به‌کارگردانی سام کلانتری و تهیه‌کنندگی محمد شکیبانیا، پرمخاطب‌ترین مستند جشنواره سینماحقیقت، «زمستان است» به‌کارگردانی مهرداد زاهدیان و تهیه‌کنندگی شهردار تهران، پیروز حناچی، «عالی‌جناب» به‌کارگردانی سجاد ایمانی و تهیه‌کنندگی رضا دانش‌پژوه و سجاد ایمانی، «کامی»، ساخته میترا ابراهیمی به تهیه‌کنندگی پیمان قاسم‌خانی و بالاخره مستند «مهدی عراقی را بکش» به‌کارگردانی و تهیه‌کنندگی عبدالرضا نعمت‌اللهی. لازم به ذکر است سی‌وهشتمین جشنواره فیلم فجر ۱۲ تا ۲۲بهمن امسال هم‌زمان با گرامیداشت چهل‌ویکمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی به دبیری ابراهیم داروغه‌زاده برگزار می‌شود.

زندگی با سینما

اکران پشت درهای بسته

مروری بر فیلم‌های ۳دوره گذشته جشنواره فیلم فجر که هنوز به اکران عمومی نرسیده‌اند

نمایی از فیلم سینمایی «خون خدا»

نمایی از فیلم سینمایی «سونامی»

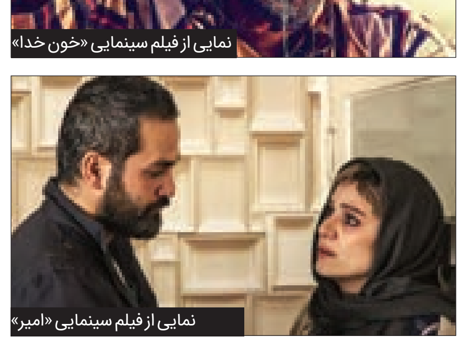

نمایی از فیلم سینمایی «امیر»

نمایی از فیلم سینمایی «تیغ و ترمه»

نمایی از فیلم سینمایی «دیدن این فیلم جرم است»

نمایی از فیلم سینمایی «پالتو شتری»

نمایی از فیلم سینمایی «مدیترانه»

شکیبا افخمی‌راد| جشنواره فیلم فجر فرصت مناسبی برای تمام کارگردانان به‌ویژه جوان‌ترهاست تا با ارائه اثرشان به جشنواره، بتوانند نام فیلمشان را بر سر زبان‌ها بیندازند و در اکران‌های عمومی موفق‌تر ظاهر شوند اما درعین‌حال حضور در جشنواره برای تمامی فیلم‌ها تضمین‌کننده به‌دست آوردن زمان مناسبی برای اکران نبوده است. چه‌بسا در طول سال‌های گذشته فیلم‌هایی در جشنواره روی پرده رفته‌اند که به‌دلایل مختلف هنوز نتوانسته‌اند به اکران عمومی برسند. فیلم‌هایی که بیشتر تجربی هستند و به دور از فضای معمول فیلم‌های کمدی و اجتماعی ساخته شده‌اند. از سوی دیگر نابرابری میان تولید و ظرفیت سالن‌ها باعث می‌شود هرساله فیلم‌های اندکی فرصت اکران پیدا کنند. اکنون درحالی به زمان برگزاری جشنواره فیلم فجر و برپا شدن موج تازه‌ای از تولیدات جدید سینمایی نزدیک می‌شویم که هنوز برخی فیلم‌های اکران‌شده در سه دوره گذشته بزرگ‌ترین ماراتن سینمایی کشور، فرصتی برای نمایش عمومی پیدا نکرده‌اند. در این نوشتار نگاهی انداخته‌ایم به برخی فیلم‌های مهمی که تا به امروز از اکران عمومی جامانده‌اند.

ناامیدی از اکران فیلم‌های متفاوت در فجر

«خون خدا» به کارگردانی مرتضی‌علی عباس‌میرزایی و تهیه‌کنندگی سیاوش حقیقی و با بازی رضا اخلاقی‌راد سینماگران مشهدی که در جشنواره فیلم فجر سال گذشته نیز با اقبال روبه‌رو نشد، یکی از فیلم‌های جامانده از اکران است. همین بی‌مهری‌ها به فیلم‌های متفاوت را نیز شاید بتوان دلیل تمایل نداشتن «حقیقی» به حضور در جشنواره سی‌وهشتم دانست. این تهیه‌کننده که فیلم «سگ‌ها دیشب نخوابیده‌اند» را آماده نمایش دارد، گفته است: «امسال در جشنواره فیلم فجر به قدری اسم‌های بزرگ دیده می‌شود که دیگر به چنین آثاری توجه نمی‌شود. یعنی ما از پیش بازنده‌ایم.»

تلاش بی‌فایده برای اکران یک فیلم سیاسی

«دیدن این فیلم جرم است»، دیگر فیلمی است که همچنان روی پرده نرفته است. فیلمی سیاسی که وضعیت اکرانش در هاله‌ای از ابهام است. محمدرضا شفاه، تهیه‌کننده این فیلم، درباره آخرین وضعیت اثرش گفته است: «حدود یک سال است که ما را بلاتکلیف گذاشته‌اند و همچنان منتظر اعلام موضع سازمان سینمایی هستیم.». «دیدن این فیلم جرم است» را می‌توان تنها فیلم از میان بازماندگان جشنواره سال گذشته دانست که عواملش مدت‌هاست در تلاش برای اکرانش هستند. به‌گفته شفاه، مسئولان سینمایی قول داده بودند هر فیلمی که در جشنواره فجر نمایش داده شود، برای اکران عمومی مشکلی نخواهد داشت؛ اتفاقی که برای «دیدن این فیلم جرم است»، رخ نداده است.

در یک‌قدمی اکران

درمیان فیلم‌های اکران‌نشده از جشنواره سی‌وهفتم، دو فیلم «پالتو شتری» و «سونامی» اکرانشان قطعی شده است. براساس مصوبات جدید شورای اکران، «سونامی» با بازی بهرام رادان و مهرداد صدیقیان، از چهارشنبه چهارم دی، روی پرده سینماهای کشور می‌رود. فضای متفاوت این فیلم را که در ژانر ورزشی ساخته شده است، شاید بتوان دلیل به تعویق افتادن زمان اکران آن نسبت‌به فیلم‌های عامه‌پسند دانست. «پالتو شتری»، اولین فیلم مهدی علی‌میرزایی، به‌تازگی قرارداد اکرانش بسته شده و قرار است بعد از پایان نمایش فیلم «۲۳نفر»، روی پرده سینماها برود. این فیلم کمدی در جشنواره فیلم فجر در جلب نظر داوران و مخاطبان ناموفق بود.

بلاتکلیفی فیلم کیومرث پوراحمد

«تیغ و ترمه» کیومرث پوراحمد با بازی لاله اسکندری، بازیگر خراسانی، قرار بود از هفته گذشته در ایامی که از آن به‌عنوان زمان مرده سینماها یاد می‌شود، در سینماهای سراسر کشور روی پرده برود اما سازندگان این فیلم در اعتراض به شرایط ناعادلانه نمایش فیلم‌ها، از اکران فیلمشان انصراف دادند. این فیلم که به‌عنوان یکی از آثار ضعیف جشنواره سی‌وهفتم از آن یاد می‌شود، اقتباسی است از رمان «کی از این چرخ‌وفلک پیاده می‌شوم؟» به قلم گلرنگ رنجبر. باتوجه‌به انصراف «تیغ‌وترمه» از اکران، باید دید که این فیلم می‌تواند بار دیگر برای اکران عمومی تقاضا دهد یا پرونده نمایش آن در سینماهای سراسر کشور بسته می‌شود.

کوتاه ماندن دست کارگردان مشهدی از اکران فیلمش

«مدیترانه» به‌کارگردانی هادی حاجتمند، سینماگر مشهدی، هرچند نتوانست به بخش رقابتی جشنواره سی‌وهفتم راه پیدا کند، در بخش غیررقابتی جشنواره به‌صورت محدود در برخی سینماهای کشور اکران شد. پروانه نمایش این فیلم ۱۶شهریور امسال صادر شده اما همچنان قراردادی برای اکران آن بسته نشده است. حاجتمند در گفت‌وگویی با مهر، درباره زمان اکران فیلمش توضیح داده است: «پاره‌ای مسائل درباره «مدیترانه» وجود دارد که مانع اکران آن شده است؛ برای مثال به ما گفته‌اند که این فیلم ضددفاع است، درحالی‌که اصلا این‌طور نیست. چون من آدمی ضددفاعی نیستم که چنین فیلمی بسازم.» او در این مصاحبه که ۱۰آذر منتشر شده، ابراز امیدواری کرده است که ظرف یک ماه آینده، «مدیترانه» اکران شود. «بنفشه آفریقایی»، «جمشیدیه»، «طلا»، «ناگهان درخت»، «حمال طلا»، «روزهای نارنجی» و «یلدا»، هفت فیلم دیگری هستند که بعد از گذشت ۱۰ماه از جشنواره سی‌وهفتم همچنان از اکرانشان در سینماهای کشور خبری نیست. نکته جالب توجه درمیان این هفت فیلم، عدم تلاش عواملشان برای اکران است. گویا عوامل این فیلم‌ها که تجربه ناموفقی را در جشنواره سی‌وهفتم پشت‌سر گذاشته‌اند، امیدی به اکران عمومی فیلمشان ندارند.

فیلم‌هایی که از جشنواره سی‌وششم همچنان در انتظار اکرانند

اما اکران نشدن فیلم‌های جشنواره فجر محدود به دوره گذشته نمی‌شود. با نگاهی به سی‌وششمین و سی‌وپنجمین جشنواره فیلم فجر، می‌توان به نام فیلم‌هایی رسید که همچنان در انتظار اکران به‌سر می‌برند. «امیر» به‌کارگردانی نیما اقلیما، سینماگری که فعالیت حرفه‌ای‌اش را از مشهد آغاز کرده است، دو سال است که منتظر پیدا کردن فرصت مناسب برای اکران است. قرارداد نمایش این فیلم که در جشنواره سی‌وششم روی پرده رفته بود، یکشنبه یکم دی، برای اکران بعد از فیلم سینمایی «زیرنظر» بسته شده است. به این ترتیب احتمالا «امیر» در بدترین زمان برای اکران، یعنی پیش از جشنواره سی‌وهشتم روی پرده خواهد رفت. «امپراطور جهنم» به‌کارگردانی پرویز شیخ‌طادی، با بازی علی نصیریان و «کامیون» به‌کارگردانی کامبوزیا پرتوی با بازی سعید آقاخانی، دو فیلم دیگری هستند که از سی‌وششمین دوره جشنواره فیلم فجر همچنان منتظر اکران هستند. در این بین، «امپراطور جهنم» با نقدهای منفی فراوانی در جشنواره روبه‌رو شد اما «کامیون» توانست نظرها را به خود جلب کند و جایزه بهترین فیلم‌نامه را نیز از آن خود کند.

۳سال انتظار برای اکران

از میان فیلم‌هایی که در سی‌وپنجمین دوره جشنواره فیلم فجر نیز روی پرده رفتند، همچنان پنج فیلم در انتظار اکران هستند؛ ازجمله «ماه‌گرفتگی» با بازی کامبیز دیرباز و فریبا کوثری که به وقایع سال ۸۸ می‌پردازد. گویا موضوع حساس این فیلم، مانع اکران آن تا به امروز شده است. «یادم تو را فراموش» علی عطشانی با بازی میترا حجار، بازیگر مشهدی، نیز پس از نمایش در سی‌وپنجمین جشنواره فجر همچنان منتظر اکران است. این فیلم، برداشتی از زندگی ناصر محمدخانی، فوتبالیست مطرح است و بارها تا نزدیکی اکران رفته اما هنوز رنگ پرده سینما را ندیده است. «بن‌بست وثوق»، «ایستگاه اتمسفر» و «پشت دروازه بهشت» دیگر فیلم‌هایی هستند که از جشنواره سه سال پیش تا به امروز در صف اکران مانده‌اند.